

5775

Torah from Around the World

Rabbi Nechoenja, de zoon van HaKana, zegt: Ieder die het juk van Wijsheid op zich neemt, zal geen last hebben van politieke onderdrukking en van dagelijkse zorgen. Maar ieder die het juk van Wijsheid afwerpt, zal last hebben van politieke onderdrukking en van dagelijkse zorgen.

[Pirke Awot V:5. Uit: Spreuken over de Fundamenten, uitgave Amphora Books]

Sjabbat 18 juli 2015 / 2 av 5775, Mattot-Masé, Bemidbar/Numeri 30:2 - 36:13
Tanach, blz. 332 - 348
Haftara: Jirmeja 1:1 - 2:3, Jirmeja 2:4 - 28, 3 - 4
Tanach, blz. 915 - 919, 920

Commentaar: Yehonasan Gefen, docent aan het Jeruzalem kollel

Vertaler: Tamarah Benima

[Oorspronkelijke Engelse versie](#)

Zie terechtwijzing als hulpmiddel

Toen rabbi Jehoeda Arjé Leib Alter, de Gerer Rebbe, meestal aangeduid met de titel van zijn belangrijkste boek als Sfat Emet, een jongen was, groeide hij op bij zijn grootvader, de eerste Gerer Rebbe, Jitschak Meir Alter, die bekend staat als de Chiddoesjé haRim, naar diens belangrijkste boeken. Op een keer bleef de Sfat Emet de hele nacht op om Tora te studeren, tot hij vroeg in de ochtend in slaap viel. Na een korte tijd werd hij wakker en was een paar minuten te laat voor de les die door de Chiddoesjé haRim werd gegeven. Toen zijn grootvader zag dat zijn kleinzoon te laat binnenkwam, wist hij niet dat hij bijna de hele nacht op gebleven was, en veegde hem stevig de mantel uit. Hij ging er namelijk van uit dat het te laat komen was veroorzaakt door een zekere luiheid. In plaats van zichzelf te verdedigen, luisterde de Sfat Emet rustig naar de uitbrander die hij kreeg. Zijn vriend vroeg hem later waarom hij de kritiek van de Chiddoesjé haRim niet had weerlegd om zichzelf de uitbrander te besparen. De Sfat Emet antwoordde: „Waarom zou ik de gelegenheid om te worden

terechtgewezen door mijn grootvader verkwisten?” Hij baseerde deze manier van denken op een incident in sidra Mattot.

De stammen van Gad en Reoeween benaderen Mosjé met de vraag hen toe te staan aan de overzijde van de Jordaan te blijven, want daar is genoeg land voor hun vee. Mosjé reageert met een sterke berisping. Zijn belangrijkste kritiekpunt is dat ze door het Land Jisraël niet binnen te trekken hun broeders in de steek laten bij de komende verovering. Mosjé herinnert hen omstandig aan het voorval met de verspieters en de verschrikkelijke consequenties van hun (negatieve, TB) verslag; dit wordt in een lange passage weergegeven. De Sfat Emet wees erop dat Dan en Reoeween in werkelijkheid vanaf het begin van plan waren om mee te doen met de verovering van het Land, maar dat Mosjé dit niet had opgemaakt uit hun verzoek en hen als gevolg daarvan berispte dat zij onwillig zouden zijn om samen met hun broeders het Land te veroveren. Maar als dat zo was, waarom onderbraken zij hem dan niet meteen bij het begin van zijn veroordeling en verdroegen, in plaats daarvan, dat zij zo krachtig werden terechtgewezen? De Sfat Emet legt uit dat zij de formulering van de terechtwijzing door een groot man wilden horen, en daarom blij waren om te luisteren naar zijn kritiek, ook al hadden ze die vanaf het eerste begin kunnen weerleggen. Op dezelfde manier gaf hij er de voorkeur aan om naar de berisping door een tsaddik te luisteren, ook al had hij zijn grootvader in diens kritiek kunnen stoppen.

Waarin schuilt de grote waarde van terechtgewezen worden door een groot man, want daardoor verdroegen de stammen van Gad en Reoeween de bijtende kritiek? De Talmoed vertelt ons in het traktaat Ta’anit (20a) dat de vervloekingen waarmee de profeet Achieja haSjiloni het joodse volk vervloekte groter waren dan de zegeningen waarmee Bil’am hen zegende. De Talmoed baseert dit idee op de verzen in het bijbelboek Misjlé/Spreuken 27:5-6: „Beter openlijk terechtgewezen worden, - dan liefde die verborgen blijft; betrouwbaar zijn de slagen door wie jou liefheeft, - als scheermessen de kussen van een hater.” De commentatoren leggen uit dat ‘slagen’ door een geliefd persoon hier opgevat moeten worden als terechtwijzingen. De terechtwijzing door iemand die oprecht geeft om diens vriend is van grote waarde, omdat die is bedoeld om hem te helpen zich te verbeteren. Dat is een uiting van grote bekommernis, want het helpt iemand zijn spirituele niveau te verhogen. Toen de stammen van Gad en Reoeween de terechtwijzing door Mosjé hoorden, wisten zij dat die werd ingegeven door de zuiverste motieven en dat Mosjé alleen hun belang voor ogen had. Dus hoewel zij zich konden verdedigen, was het de moeite waard om naar zijn woorden te luisteren en te proberen die als een prikkel tot groei te aanvaarden.

Tot dusver hebben we gezien hoe waardevol het kan zijn als een tsaddik wordt terechtgewezen, maar ook de terechtwijzing van een minder rechtvaardig persoon kan veel nut hebben. Zelfs als dat op de verkeerde manier gebeurt, kan het iemand enorm helpen. Het boek Sefer haChinoech schrijft dat het verbod om wraak te nemen is gebaseerd op het idee dat alles wat iemand overkomt, plaatsvindt onder leiding van God. Zelfs als iemand op een negatieve manier handelt tegenover een ander, is het zinloos om wrok te koesteren of wraak te nemen, want de pijn zou niet veroorzaakt zijn als God het niet had gewild (Sefer haChinoech, mitswa 241). Daarom, als een persoon wordt berispt op een manier die hij als kwetsend of beschadigend ervaart, is het aan te raden dat hij de tekortkomingen van de persoon die terechtwijst negeert en de aandacht richt op wat deze heeft gezegd en de terechtwijzing te accepteren. Er zit vaak een kern van waarheid in de berisping, en daaruit

valt af te leiden dat deze door God is gezonden, als een manier om over te brengen dat de persoon een andere weg in moet slaan.

Koning Sjloomo wijst op hetzelfde in Misjlé/Spreuken 19:20: „Hoor naar een raadgeving en aanvaard een vermaning, opdat je uiteindelijk wijs wordt.” Horen naar impliceert een element van overweging en overdenking – wanneer een persoon raad gegeven wordt, moet hij erover nadenken voordat hij ernaar handelt. Als men daarentegen wordt terechtgewezen, moet men het accepteren zonder te analyseren of de terechtwijzing terecht is of niet; men moet hem eerder zien als een boodschap van God om zichzelf te verbeteren en daartoe te handelen. Rav Moshe Feinstein was een meester in zijn reactie op onterechte terechtwijzingen. Op een keer nam hij de telefoon op en kreeg een storm van kritiek over zich heen van iemand die kwaad was over een van zijn halachische beslissingen. Hij luisterde geduldig naar de tirade totdat die ophield; hij probeerde zich niet eens te verdedigen. Een geschockeerde student vroeg hem waarom hij niet reageerde op de kritiek die totaal ongepast was. Hij antwoordde dat hij zo zelden werd berispt, dat hij dankbaar was voor de gelegenheid om zulke sterke kritiek te horen – en dat hoewel de terechtwijzing op dit specifieke terrein ongegrond was, er een ander terrein moest zijn waarop hij zich kon verbeteren en hij moest de terechtwijzing daartoe gebruiken. (Ik heb dat gehoord van iemand die het zelf van de betreffende student had gehoord).

Bij een andere gelegenheid werd Rav Feinstein terechtgewezen over iets dat als een overtreding werd opgevat. Hij antwoordde op deze berisping met een halachische beslissing die kan worden gevonden in zijn overzichtswerk *Igrot Moshe*. Hij begint met te zeggen: „Ik ben er zeer gelukkig mee dat u edele zo krachtig was bij het vervullen van de mitswa om terecht te wijzen, naar uw inzicht, en God verhoede dat ik van streek zou zijn hierover.... *bli neder* (zonder dit tot een eed te maken, TB), ik zal niet langer in een auto reizen in de periode dat de Sjabbatkandelaars kunnen worden aangestoken, ook al is dat beslist niet verboden, en is er zelfs geen sprake van *ma'arit ayin* (afzien van een handeling omdat het de verdenking kan oproepen dat de halacha erdoor wordt overtreden, of waardoor iemand een overtreding zou kunnen maken vanwege de verkeerde veronderstelling dat het is toegestaan, TB).” Na de argumenten van degene die hem terechtwees volledig te hebben weerlegd, eindigde hij met hem een zegen toe te wensen „vanwege de verdienste van de mitswa van het terechtwijzen, wat u deed ter ere van God en ter ere van de Heilige Sjabbat”.

Het is duidelijk dat de meeste mensen niet het niveau hebben van Rav Feinstein en het niet prettig vinden om te worden terechtgewezen. Het is onaangenaam om te horen te krijgen dat men een karakterfout heeft of zich gedraagt op een manier die niet goed is. Maar als iemand de gevoelens van pijn kan laten voor wat ze zijn en probeert van de berisping te leren, dan kan hij die omvormen tot een geweldig hulpmiddel om te groeien en hem gebruiken om God beter te leren dienen.